

lehet tenni. Mellékesen fent említett cikkemben is történt erre utalás a következő szavakkal: „A deduktív jogrendszerben a törvény minden szava egyformán fontos, illetve a jogalkalmazó nem bírálhatja el, hogy mi a lényeg és mi formális rendelkezés. A törvény személytelen és objektív betű és ha egyes jogalkalmazó emberekre bizzuk, hogy a lényegyet kiszemeljék belőle, akkor a törvény subjektív vélemények köpönyege lesz. Hogy mi a lényeg, azt minden ember egyéni vágyai, nézetei szerint ítéli meg, ezt láthatjuk pl. irodalmi munkák megítélésénél is.” Ezt jó manapság többször hangsúlyozni. A magánjogban és a büntetőjogban is az egyénítés, a méltányosság, a sociológikus jogalkalmazás, az állam jóléti szerepe jelszavaival az egyéni vélekedés, a subjektív sokféleség és bizony sokszor az egyéni kifejlődést és szabadságot, az erők szabad küzdelmét akadályozó önkény vonult be a jogéletbe. A kontinentális jognak deduktív szerkezetét, azt a felfogást, hogy a törvényben minden benne van és a bíró csak az általános szabályt, mint egy logikai, ítélő eszköz levezetéssel az egyes esetre alkalmazza, az abszolutizmus önkénykedéseitől, egyéni szabadságot sértő, elnyomó politikájától való félelem hozta létre. Inkább a hideg, szenvedélytelen betű, mint az élő, hatalomra vágyó, a hatalmat személyes véleményeinek, érdekeinek győzelemre jutására kihasználó ember. Ha jogrendszerünknek ez az előnye is elvész, hogy az objektivitást és a jogbiztonságot megőrzi, akkor minden hátránya érvényesül. A mai időkben, mikor olyan nagy az emberek gondolkodásában, érzésében való eltérés, mikor a megélhetés nehézségei az életküzdelmet olyan kíméletlenné teszik, a törvény betűjére kell támaszkodnunk, amelyek állandó, hideg, szenvedélytelen néha merev, de biztonságot és szabadságot ad. Nem lehet semilyen címen a jogszabályokat osztályozni, a törvény betűje egyforma és aki osztályozni próbálja fontosság szerint őket, az beleviszi a subjektív vélekedést és módot ad arra, hogy az apró réséken keresztül a törvénytisztelet támadói ostromot intézhessenek az egész jogrendszer ellen. Az egyes törvényhelyek egyformán kötelezők és a jogalkalmazó egyéni véleménye nem dönthet afelett, hogy azok lényegesek-e vagy nem.

A jó bíró a jogmagyarázás törvényes eszközei útján, a jogalkalmazás művészetével módot fog találni a törvénynek olyan magyarázására, hogy a betű ne öljön vitális érdekeket, másrészt a modern törvény a bírói mérlegelésre, a körülményekre, a méltányosságra való utalással adhat teret a bírói szabad mozgásnak. De az emberek mai forró, szenvedélyes, tulfűtött subjektivitása mellett kell a törvény betűjének nyugodt, lehűtő ereje. Mint dr. Meszlény Arthur a Polgári Jog 5. számában megjelent cikkében („Jogpolitika”) levonja az utolsó évek konzekvenciáit az állami beavatkozás elvére nézve, ugy ezzel kapcsolatban szerény véleményem szerint a törvényszerkesztés és alkalmazás terén a jogi klasszicizmusnak, a pontosan kiépített, szabatos törvényszövegnek, törvényalkotásnak és a törvény értelmezésével való, de szigorúan az objektív szövegre utaló, logikailag precíz jogalkalmazásnak, határozatindokolásnak renaissance-a fog bekövetkezni.

Ifj. dr. Szigeti László.

A tárgyi felelősség gyakorlatához. I. A Kuria kimondja, miután megállapította, hogy a mezőgazdasági üzem körében előfordult balesetnél a tulajdonost vétkesség nem terheli, hogy „mégis tekintettel arra, hogy kiskorú felperes az alperes érdekében végzett munka teljesítése közben önhibáján kívül szenvedte a balesetet

s hogy alperes egy mezőgazdasági ipari részvénytársaság, míg felperes a gazdasági cselédeknek ugyancsak saját kezemunkájára utalt gyermeke,

az anyagi jognak megfelel a felelősségi bíróságnak az alperes kártérítési kötelezettségét megállapító döntése.

Jogszabály ugyanis, hogy aki másnak valamely jogvéde érdekét jogellenesen, bár vétkesen sérti meg, az a sértettnek ebből eredő vagyoni

kárát, ha az máshonnan meg nem térül, annyiban köteles megtéríteni, amennyiben ezt a fennforgó körülményekre, különösen az érdekelt felek vagyoni viszonyaira való tekintettel a méltányosság megkívánja." (Kuria P. IV. 6645/924.)

Az elvi kijelentés a tárgyi felelősség általános alapvető szabályát fogalmazza meg egyezően a Tervezet 1461. §-ával. A részleges megokolásban a tárgyi felelősség tudományos indokai egyikére az „akinek kára, annak haszna” jogi axiómára történik utalás, azonkívül a felek vagyoni viszonyaira. A határozat örvedetesen a kártérítés tiszta magánjogi felfogását domborítja ki, mely szerint a kártérítés a gazdaságban előállott fennakadás legcélszerűbb módon való megszüntetése, tehát olyan megoldást kell találni, hogy a kárt az viselje, akinek érdekkörébe, üzemébe vág a károkozó esemény és a ki azt vagyoni viszonyainál és előzetes biztosítás, gondoskodás útján inkább elviselheti.

II. A tényállás, mely a döntés alapjául szolgált, röviden az volt, hogy II. rendű alperes autója összeütközött I. rendű alperes autójával, úgy hogy azt a járdára fellökte, ahol az autó felperest a falhoz szorította, aminek következtében az illető balkarja összezuodott.

„Mind a két autó üzemben lévén, az autók tulajdonosai az üzem közben okozott testi sértésből eredő kárért az üzem folytatásával járó különleges veszélyesség alapján az általános szabályok szerint a sérülttel szemben tárgyi felelősséggel tartoznak.

A tárgyi felelősségen, ami az üzem veszélyességéből folyik, a sérülttel való jogviszonyban nem változtat az a körülmény, hogy a sérült két veszélyes üzem működése idézte elő, mert ennek csak az a következménye, hogy az üzemek tulajdonosai a sérülésből eredő kárért a károsulttal szemben egyetemlegesen felelősek." (Kuria P. VI. 1018/925.)

I. rendű alperes ugyanis azzal védekezett, hogy a balesetet a II. rendű alperes soffőrijének vétkessége okozta azzal, hogy ütközés folytán őt a járdára fellökte.

Érdekes megfigyelni, hogy az okozati összefüggés, az ok közvetett és közvetlenségének mérlegelése mennyire a szokás és a bírói belátás dolga. Az összeütközést veszi közvetlen oknak és így I. és II. rendű alperest, akik az összeütközést okozták, egyetemlegesen marasztalja. Ha az okozati láncot megszorítom, akkor közvetlen oka a balesetnek az I. rendű alperes autója, melyet a járdára fellöktek, úgy hogy ilyen felfogás mellett a II. rendű alperes autója kívül állna az okozati láncban, úgy, hogy a sérülttel szemben már nem lenne felelős, azonban ha vétkesen okozta az összeütközést, felelősséggel tartozna I. rendű alperesnek a kárért. (Két veszélyes üzem közt az általános vétkességi szabályok érvényesülnének) A döntés helyesen a praktikus nézőpontot érvényesítette a szigorúan vett filozófikus oksági szemlélettel szemben. A sérülttel szemben a vétkességi kérdés semmiesetre sem vethető fel, mivel veszélyes üzemekkel áll szemben. Az egyetemleges marasztalás a quasi delictumból eredő szolidaritás következménye.

A határozat hivatkozik arra, hogy mindkét autó „üzemben” volt. Ha, tehát az összeütközéskor az egyik autó a járdá mellett állott volna és így érte volna az összeütközés, az álló autó tulajdonosát nem terhelné tárgyi felelősség, mert egy üzem, melyik nem működik, akkor és addig nem is lehet „veszélyes” üzem és így tárgyi felelősségének alapja nincsen.

A járadék összegénél a sérültnek a baleset előtti kereseti viszonyait veszi figyelembe. Ez az álláspont nem mindig helyes. Lehet, hogy a sérült átmenetileg kevesebbet keresett, munkanélküli volt, ezt nem lehet alapul venni, ha átlagosan (pl. az utolsó évet véve alapul) lényegesen többet szokott keresni. Ezért egy másik határozat az összesség kérdésénél egy 11 éves mezőgazdaságban dolgozó leány 90 százalékos munkaképesség csökkenésénél a baleseti járadék alapjául helyesen

„a teljes munka és keresőképesség elértének idején fennforgó kereseti viszonyok”-at vette alapul. (P. VI. 6645/1924.)

A járadék összegét az ítélet az alsóbíróságok ítéletének megváltoztatásával papirkoronában és nem aranykoronában állapítja meg azzal az indokolással, hogy a pénzünk értéke ma már állandó és az aranykorona átszámitási kulcsa vitára adhat alkalmat.

III. A gőzcséplésnél szikrakár merül fel. A Kuria nemcsak a cséplésnél működő vezető gépészt, aki gondatlanul járt el, hanem a cséplőgéptulajdonosokat is kártérítésre kötelezi, bár azokat culpa in eligendo nem terhelte és a cséplést a Kuria veszélyes üzemnek nem tekintette, mert „figyelemmel a felhívott döntvényben (84. t. ü. h., mely a megbízónak a megbízott cselekményeiért való felelőssége kérdésében határozott) felállított kivételes szempontokra és pedig — az adott esetben — a peres felek vagyoni helyzetére, alperesek circa 300 holdas bérgazdaságára s azon méltányossági tekintetre, hogy a keresetükre utalt felperesek a tüz esetet folytán az oltási nehéz munkával kiérdemelt keresményüket saját hibájukon kívül veszítették el”, a kártérítési felelősség megállapítandó. A Kuria csak a kár fele összege erejéig marasztalta a cséplőgéptulajdonosokat. A kár megosztása méltányosságból helyes és tárgyi felelősségnél is a célszerű kárkiegyenlítés eszméjére való tekintettel gyakrabban alkalmazandó. Eddig az volt az elv, hogy objektív felelősségnél kármegosztásnak nincsen helye, ami annak a vétkességi felfogásnak maradványa, hogy csak akkor van kármegosztás, ha a károsult is vétkes.

A meghatalmazónak culpa in eligendo nélküli, véltlen felelőssége a megbízottért megfelel a 84. t. ü. h. és a Tervezet 1473. §-ának 2. bekezdésében foglalt méltányossági tekinteteknek.

A fenti határozat még egy érdekes kijelentést tartalmaz: „Tekintve emellett, hogy az alperesek nem hoztak fel oly tényeket, amelyekből a tűznek egyéb uton és módon való keletkeztetetésére csak következtetni is lehetne,

sem nem okszerűtlen, sem nem nyilván helytelen a felebbezési bíróságnak a szakérték véleménye s a peres felek tényelődadásából vont az a következtetése, hogy a tüzet a gőzgép kéményéből kihullott szikra okozta.”

Látszólag logikai következtetés segítségével való bizonyításról van szó, tulajdonképen azonban a bizonyítási tehernek, annak igazolásának, hogy a kár másból származott, az alperesekre való áthárítása foglaltatik benne. Általában a károsító, illetve az üzemtulajdonos, kinek üzemében a kár keletkezett, könnyebben bizonyíthatná a kár eredetét és hogy őt vétkesség nem terheli, mert minden elővigyázati intézkedést megtett, mint a károsult, ki teljesen tájékozatlan az üzemi viszonyok tekintetében és nem is ért az üzem sajátosságaihoz.

A határozatokban az a törekvés nyilvánul meg, hogy minden üzemi tevékenység okozta kár esetén a 84. t. ü. h. alapján a bírói gyakorlat az objektív felelősséget kiterjessze, ami helyes is, mert a károsultra egészen közömbös, hogy a kárt természeténél fogva veszélyes üzem, vagy csak reá nézve veszélyessé vált üzem okozta-e, másrészt, ha a veszélyes üzem tudja a nagyobb rizikót viselni, annál inkább tudja egyéb üzem, hol ezek a balesetek nem olyan gyakoriak.

Sz—i.

A vis maior kérdéséhez. A vis maior talán egyike a laikusok előtt is a legismertebb jogi műkifejezéseknek. A nézetek azonban annál kevésbé tisztázottak.

A Kuria most igen érdekes kijelentéseket tett egy ítéletben. (P. VI. 4148/924.) amelyek a jövőre is iránymutatók lesznek.

Alperes a tüzvész okozta kárral szemben a vis maiorra hivatkozott és azzal védekezett, hogy az oltáshoz szükséges felszereléssel el volt látva és mindent elkövetett az oltás és mentés érdekében. A két